కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ ద్వితీయ కాణ్డే చతుర్థః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ దేవా మనుష్యాః పితరస్తేఽన్యత ఆసన్నసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచాస్తేఽన్యతస్తేషాం దేవానాముత యదల్పం లోహితమకుర్వన్తద్రక్షాగ్ంసి రాత్రీభిరసుభ్నన్తాన్థ్సుబ్ధాన్మృతానభి వ్యౌచ్ఛత్తే దేవా అవిదుర్యో వై నోఽయం మ్రియతే రక్షాగ్ంసి వా ఇమం ఘ్నన్తీతి తే రక్షాగ్ స్యుపాఽమన్త్రయన్త తాన్యబ్రువన్వరం వృణామహై య- [1] దసురాఞ్జయామ తన్నః సహాఽసదితి తతో వై దేవా అసురానజయన్తేఽసురాఞ్జిత్వా రక్షాగ్ స్యఽపానుదన్త తాని రక్షాగ్ స్యనృతమకర్తేతి సమన్తం దేవాన్పర్యవిశన్తే దేవా అగ్నావనాథన్త తేఽగ్నయే ప్రవతే పురోడాశమష్టాకపాలం నిరవపన్నగ్నయే విబాధవతేఽగ్నయే ప్రతీకవతే యదగ్నయే ప్రవతే నిరవపన్ యాన్యేవ పురస్తాద్రక్షాగ్ స్యా- [2] సన్తాని తేన ప్రాఽణుదన్త యదగ్నయే విబాధవతే యాన్యేవాఽభితో రక్షాగ్ స్యాసన్తాని తేన వ్యబాధన్త యదగ్నయే ప్రతీకవతే యాన్యేవ పశ్చాద్రక్షాగ్ స్యాసన్తాని తేనాఽపాఽనుదన్త తతో దేవా అభవన్పరాఽసురా యో భ్రాతృవ్యవాన్థ్స్యాథ్స స్పర్ధమాన ఏతయేష్ట్యా యజేతాగ్నయే ప్రవతే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేదగ్నయే విబాధవతే [3] ఽగ్నయే ప్రతీకవతే యదగ్నయే ప్రవతే నిర్వపతి య ఏవాఽస్మాచ్ఛ్రేయాన్భ్రాతృవ్యస్తం తేన ప్ర ణుదతే యదగ్నయే విబాధవతే య ఏవైనేన సదృఙ్క్తం తేన వి బాధతే యదగ్నయే ప్రతీకవతే య ఏవాఽస్మాత్పాపీయాన్తం తేనాఽప నుదతే ప్ర శ్రేయాగ్ంసం భ్రాతృవ్యం నుదతేఽతి సదృశం క్రామతి నైనం పాపీయానాప్నోతి య ఏవం విద్వానేతయేష్ట్యా యజతే॥[4]

*వృణామహై యత్పురస్తాద్రక్షాగ్ంసి వపేదగ్నయే విబాధవత ఏవం చత్వారి చ॥**2.4.1**॥*

దేవాసురాః సంయత్తా ఆసన్తే దేవా అబ్రువన్ యో నో వీర్యావత్తమస్తమను

సమారభామహా ఇతి త ఇన్ద్రమబ్రువన్త్వం వై నో వీర్యావత్తమోఽసి త్వామను సమారభామహా ఇతి సోఽబ్రవీత్తిస్రో మ ఇమాస్తనువో వీర్యావతీస్తాః ప్రీణీతాఽథాసురానభి భవిష్యథేతి తా వై బ్రూహీత్యబ్రువన్నియమగ్ం హోముగియం విమృధేయమిన్ద్రియావతీ- [5] ఽత్యబ్రవీత్త ఇన్ద్రాయాఽగ్ంహోముచే పురోడాశమేకాదశకపాలం నిరవపన్నిన్ద్రాయ వైమృధాయేన్ద్రాయేన్ద్రియావతే యదిన్ద్రాయాఽగ్ంహోముచే నిరవపన్నగ్ంహస ఏవ తేనాఽముచ్యన్త యదిన్ద్రాయ వైమృధాయ మృధ ఏవ తేనాఽపాఽఘ్నత యదిన్ద్రాయేన్ద్రియావత ఇన్ద్రియమేవ తేనాఽఽత్మన్నదధత త్రయస్త్రిగ్ంశత్కపాలం పురోడాశం నిరవపన్త్రయస్త్రిగ్ంశద్వై దేవతాస్తా ఇన్ద్ర ఆత్మన్నను సమారం భయత భూత్యై [6] తాం వావ దేవా విజితిముత్తమామసురైర్వ్యజయన్త యో భ్రాతృవ్యవాన్థ్స్యాత్స స్పర్ధమాన ఏతయేష్ట్యా యజేతేన్ద్రాయాఽగ్ంహోముచే పురోడాశమేకాదశకపాలం నిర్వపేదిన్ద్రాయ వైమృధాయేన్ద్రాయేన్ద్రియావతేఽగ్ంహసా వా ఏష గృహీతో యస్మాచ్ఛ్రేయాన్భ్రాతృవ్యోయదిన్ద్రాయాఽగ్ంహోముచే నిర్వపత్యగ్ంహస ఏవ తేన ముచ్యతే మృధా వా ఏషోఽభిషణ్ణో యస్మాథ్సమానేష్వన్యః శ్రేయానుతా- [7] ఽభ్రాతృవ్యో యదిన్ద్రాయ వైమృధాయ మృధ ఏవ తేనాఽప హతే యదిన్ద్రాయేన్ద్రియావత ఇన్ద్రియమేవ తేనాఽఽత్మన్ధత్తే త్రయస్త్రిగ్ంశత్కపాలం పురోడాశం నిర్వపతి త్రయస్త్రిగ్ంశద్వై దేవతాస్తా ఏవ యజమాన ఆత్మన్నను సమారం భయతే భూత్యై సా వా ఏషా విజితిర్నామేష్టిర్య ఏవం విద్వానేతయేష్ట్యా యజత ఉత్తమామేవవిజితిం భ్రాతృవ్యేణ వి జయతే||[8]

ఇన్ద్రియావతీ భూత్యా ఉత్తైకాన్న పఞ్చాశచ్చ||**2.4.2**||

దేవాసురాః సంయత్తా ఆసన్తేషాం గాయత్ర్యోజో బలమిన్ద్రియం వీర్యం ప్రజాం పశూన్థ్సంగృహ్యాఽఽదాయాపక్రమ్యాఽతిష్ఠత్తేఽమన్యన్త యతరాన్ వా

ఇయముపావర్థ్స్యతీతి త ఇదం భవిష్యన్తీతి తాం వ్యహ్వాయన్త విశ్వకర్మన్నితి దేవా
దాభీత్యసురాః సా నాఽన్యతరాగ్ శ్చనోపావర్తత తే దేవా ఏతద్యజురపశ్యన్నోజోఽసి
సహోఽసి బలమసి [9] భ్రాజోఽసి దేవానాం ధామ నామాఽసి విశ్వమసి విశ్వాయుః
సర్వమసి సర్వాయురభిభూరితి వావ దేవా అసురాణామోజో బలమిన్ద్రియం వీర్యం
ప్రజాం పశూనవృఞ్జత యద్గాయత్ర్యపక్రమ్యాఽతిష్ఠత్తస్మాదేతాం గాయత్రీతీష్టిమాహుః
సంవథ్సరో వై గాయత్రీ సంవథ్సరో వై తదపక్రమ్యాఽతిష్ఠద్యదేతయా దేవా
అసురాణామోజో బలమిన్ద్రియం వీర్యం [10] ప్రజాం పశూనవృఞ్జత తస్మాదేతాగ్ం
సంవర్గ ఇతీష్టిమాహుర్యో భ్రాతృవ్యవాన్థ్స్యాథ్స స్పర్ధమాన ఏతయేష్ట్యా
యజేతాఽగ్నయే సంవర్గాయ పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేత్తగ్ం శృతమాసన్నమేతేన
యజుషాఽభి మృశేదోజ ఏవ బలమిన్ద్రియం వీర్యం ప్రజాం పశూన్భ్రాతృవ్యస్య వృఙ్క్తే
భవత్యాత్మనా పరాఽస్య భ్రాతృవ్యో భవతి||[11]

*బలమస్యేతయా దేవా అసురాణామోజో బలమిన్ద్రియం వీర్యం పఞ్చ చత్వారిగ్ంశచ్చ||**2.4.3**||*

ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత తా అస్మాథ్సృష్టాః పరాచీరాయన్తా యత్రాఽవసన్తతో
గర్ముదుదతిష్ఠత్తా బృహస్పతిశ్చాఽన్వవైతాగ్ం సోఽబ్రవీద్బృహస్పతిరనయా త్వా ప్ర
తిష్ఠాన్యథ త్వా ప్రజా ఉపావర్థ్స్యన్తీతి తం ప్రాఽతిష్ఠత్తతో వై ప్రజాపతిం ప్రజా
ఉపావర్తన్త యః ప్రజాకామః స్యాత్తస్మా ఏతం ప్రాజాపత్యం గార్ముతం చరుం
నిర్వపేత్ప్రజాపతి- [12] మేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవాఽస్మై ప్రజాం ప్ర
జనయతి ప్రజాపతిః పశూనసృజత తేఽస్మాథ్సృష్టాః పరాఞ్చ ఆయన్తే యత్రాఽవసన్తతో
గర్ముదుదతిష్ఠత్తాన్పూషా చాఽన్వవైతాగ్ం సోఽబ్రవీత్పూషాఽనయా మా ప్ర తిష్ఠాఽథ త్వా
పశవ ఉపావర్థ్స్యన్తీతి మాం ప్ర తిష్ఠేతి సోమోఽబ్రవీన్మమ వా [13] అకృష్టపచ్యమిత్యుభౌ
వాం ప్ర తిష్ఠానీత్యబ్రవీత్తౌ ప్రాఽతిష్ఠత్తతో వై ప్రజాపతిం పశవ ఉపావర్తన్త యః
పశుకామః స్యాత్తస్మా ఏతగ్ం సోమాపౌష్ణం గార్ముతం చరుం నిర్వపేథ్సోమాపూషణావేవ

స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి తావేవాఽస్మై పశూన్ప్ర జనయతః సోమో వై రేతోధాః పూషా పశూనాం ప్రజనయితా సోమ ఏవాఽస్మై రేతో దధాతి పూషా పశూన్ప్ర జనయతి॥[14]

వపేత్ప్రజాపతిం వై దధాతి పూషా త్రీణి చ॥**2.4.4**॥

అగ్నే గోభిర్న ఆ గహీన్దో పుష్ట్యా జుషస్వ నః। ఇన్ద్రో ధర్తా గృహేషు నః॥ సవితా యః సహస్రియః స నో గృహేషు రారణత్। ఆ పూషా ఏత్వా వసు॥ ధాతా దదాతు నో రయిమీశానో జగతస్పతిః। స నః పూర్ణేన వావనత్॥ త్వష్టా యో వృషభో వృషా స నో గృహేషు రారణత్। సహస్రేణాఽయుతేన చ॥ యేన దేవా అమృతం [15] దీర్ఘగ్గ్ శ్రవో దివ్యైరయన్త। రాయస్పోష త్వమస్మభ్యం గవాం కుల్మిం జీవస ఆ యువస్వ॥ అగ్నిర్గృహపతిః సోమో విశ్వవనిః సవితా సుమేధాః స్వాహా। అగ్నే గృహపతే యస్తే ఘృత్యో భాగస్తేన సహ ఓజ ఆక్రమమాణాయ ధేహి శ్రైష్ఠ్యాత్పథో మా యోషం మూర్ధా భూయాసగ్గ్ స్వాహా॥[16]

అమృతమష్టాత్రిగ్ంశచ్చ॥**2.4.5**॥

చిత్రయా యజేత పశుకామ ఇయం వై చిత్రా యద్వా అస్యాం విశ్వం భూతమధి ప్రజాయతే తేనేయం చిత్రా య ఏవం విద్వాగ్ శ్చిత్రయా పశుకామో యజతే ప్ర ప్రజయా పశుభిర్మిథునైర్జాయతే ప్రైవాఽఽగ్నేయేన వాపయతి రేతః సౌమ్యేన దధాతి రేత ఏవ హితం త్వష్టా రూపాణి వి కరోతి సారస్వతౌ భవత ఏతద్వై దైవ్యం మిథునం దైవ్యమేవాఽస్మై [17] మిథునం మధ్యతో దధాతి పుష్ట్యై ప్రజననాయ సినీవాల్యై చరుర్భవతి వాగ్వై సినీవాలీ పుష్టిః ఖలు వై వాక్పుష్టిమేవ వాచముపైత్యైన్ద్ర ఉత్తమో భవతి తేనైవ తన్మిథునగ్ం సప్తైతాని హవీగ్ంషి భవన్తి సప్త గ్రామ్యాః పశవః సప్తాఽఽరణ్యాః సప్త ఛన్దాగ్ స్యుభయస్యాఽవరుద్ధ్యా అథైతా ఆహుతీర్జుహోత్యేతే వై

దేవాః పుష్టి పతయస్త ఏవాఽస్మిన్పుష్టిం దధతి పుష్యతిప్రజయా పశుభిరథో యదేతా ఆహుతీర్జుహోతి ప్రతిష్ఠిత్యై॥[18]

అస్మై త ఏవ ద్వాదశ చ||**2.4.6**||

మారుతమసి మరుతామోజోఽపాం ధారాం భిన్ధి రమయత మరుతః శ్యేనమాయినం మనోజవసం వృషణగ్ం సువృక్తిమ్। యేన శర్ధ ఉగ్రమవసృష్టమేతి తదశ్వినా పరి ధత్తగ్గ్ స్వస్తి॥ పురోవాతో వర్షఞ్జిన్వరావృథ్స్వాహా వాతావద్వర్షన్నుగ్రరావృథ్స్వాహా స్తనయన్ వర్షన్భీమరావృథ్స్వాహాఽ నశన్యవస్ఫూర్జన్దిద్యుద్వర్షన్త్వేషరావృథ్స్వాహాఽతిరాత్రం వర్షన్పూర్తిరావృ- [19]

థ్స్వాహా బహు హాఽయమవృషాదితి శ్రుతరావృథ్స్వాహాఽఽతపతి వర్షన్విరాడావృథ్స్వాహాఽ వస్ఫూర్జన్దిద్యుద్వర్షన్భూతరావృథ్స్వాహా మాన్దా వాశాః శున్ధ్యూరజిరాః। జ్యోతిష్మతీస్తమస్వరీరున్దతీః సుఫేనాః। మిత్రభృతః క్షత్రభృతః సురాష్ట్రా ఇహ మాఽవత। వృష్ణో అశ్వస్య సందానమసి వృష్ట్యై త్వోపనహ్యామి॥[20]

పూర్తిరావృద్ద్వచత్వారిగ్ంశచ్చ||**2.4.7**||

దేవా వసవ్యా అగ్నే సోమ సూర్య। దేవాః శర్మణ్యా మిత్రావరుణాఽర్యమన్। దేవాః సపీతయో ఽపాం నపాదాశుహేమన్। ఉద్నో దత్తోఽదధిం భిన్త దివః పర్జన్యాదన్తరిక్షాత్పృథివ్యాస్తతో నో వృష్ట్యాఽవత। దివా చిత్తమః కృణ్వన్తి పర్జన్యేనోదవాహేన। పృథివీం యద్వ్యున్దన్తి॥ ఆ యం నరః సుదానవో దదాశుషే దివః కోశమచుచ్యవుః। వి పర్జన్యాః సృజన్తి రోదసీ అను ధన్వనా యన్తి [21] వృష్టయః॥ ఉదీరయథా మరుతః సముద్రతో యూయం వృష్టిం వర్షయథా పురీషిణః। న వో దస్రా ఉప దస్యన్తి ధేనవః శుభం యాతామను రథా అవృథ్సత॥ సృజా వృష్టిం దివ ఆద్భిః సముద్రం పృణ। అబ్జా అసి ప్రథమజా బలమసి సముద్రియమ్॥ ఉన్నం భయ

పృథివీం భిన్ధీదం దివ్యం నభః। ఉద్నో దివ్యస్య నో దేహీశానో వి సృజా దృతిమ్॥ యే దేవా దివిభాగా యేఽన్తరిక్షభాగా యే పృథివిభాగాః। త ఇమం యజ్ఞమవన్తు త ఇదం క్షేత్రమా విశన్తు త ఇదం క్షేత్రమను వి విశన్తు॥[22]

యన్తి దేవా విగ్ంశతిశ్చ||**2.4.8**||

మారుతమసి మరుతామోజ ఇతి కృష్ణం వాసః కృష్ణతూషం పరి ధత్త ఏతద్వై వృష్ట్యై రూపగ్ం సరూప ఏవ భూత్వా పర్జన్యం వర్షయతి రమయత మరుతః శ్యేనమాయినమితి పశ్చాద్వాతం ప్రతి మీవతి పురోవాతమేవ జనయతి వర్షస్యాఽవరుద్ధ్యై వాతనామాని జుహోతి వాయుర్వై వృష్ట్యా ఈశే వాయుమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవాఽస్మై పర్జన్యం వర్షయత్యష్టౌ [23] జుహోతి చతస్రో వై దిశశ్చతస్రోఽవాన్తరదిశా దిగ్భ్య ఏవ వృష్టిగ్ం సం ప్ర చ్యావయతి కృష్ణాజినే సం యౌతి హవిరేవాఽకరన్తర్వేది సం యౌత్యవరుద్ధ్యై యతీనామద్యమానానాగ్ం శీర్షాణి పరాఽపతన్తే ఖర్జూరా అభవన్తేషాగ్ం రస ఊర్ధ్వోఽపతత్తానికరీరాణ్యభవన్త్సౌమ్యాని వై కరీరాణి సౌమ్యా ఖలు వా ఆహుతిర్దివో వృష్టిం చ్యావయతి యత్కరీరాణి భవన్తి [24] సౌమ్యయైవాఽఽహుత్యా దివో వృష్టిమవ రున్ద్ధే మధుషా సం యౌత్యపాం వా ఏష ఓషధీనాగ్ం రసో యన్మధ్వద్భ్య ఏవౌషధీభ్యో వర్షత్యథో అద్భ్య ఏవౌషధీభ్యో వృష్టిం ని నయతి మాన్దా వాశా ఇతి సం యౌతి నామధేయైరేవైనా అచ్ఛైత్యథో యథా బ్రూయాదసావేహీత్యేవమేవైనా నామధేయైరా [25] చ్యావయతి వృష్ణో అశ్వస్య సందానమసి వృష్ట్యై త్వోప నహ్యామీత్యాహ వృషా వా అశ్వో వృషా పర్జన్యః కృష్ణ ఇవ ఖలు వై భూత్వా వర్షతి రూపేణైవైనగ్ం సమర్ధయతి వర్షస్యావరుద్ధ్యై॥[26]

అష్టౌ భవన్తి నామధేయైరేకాన్న త్రిగ్ంశచ్చ||**2.4.9**||

దేవా వసవ్యా దేవాః శర్మణ్యా దేవాః సపీతయ ఇత్యా బధ్నాతి దేవతాభిరేవాఽన్వహం

వృష్టిమిచ్ఛతి యది వర్షేత్తావత్యేవ హోతవ్యం యది న వర్షేచ్ఛ్వో భూతే
హవిర్నిర్వపేదహోరాత్రే వై మిత్రావరుణావహోరాత్రాభ్యాం ఖలు వై పర్జన్యో వర్షతి నక్తం
వా హి దివా వా వర్షతి మిత్రావరుణావేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి తావేవాఽస్మా
[27] అహోరాత్రాభ్యాం పర్జన్యం వర్షయతోఽగ్నయే ధామచ్ఛదే పురోడాశమష్టాకపాలం
నిర్వపేన్మారుతగ్ం సప్తకపాలగ్ం సౌర్యమేకకపాలమగ్నిర్వా ఇతో వృష్టిముదీరయతి
మరుతః సృష్టాం నయన్తి యదా ఖలు వా అసావాదిత్యో న్య ఙ్రశ్మిభిః పర్యావర్తతేఽథ
వర్షతి ధామచ్ఛదివ ఖలు వై భూత్వా వర్షత్యేతా వై దేవతా వృష్ట్యై ఈశతే తా ఏవ
స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి తా [28] ఏవాఽస్మై పర్జన్యం
వర్షయన్త్యుతావర్షిష్యన్వర్షత్యేవ సృజా వృష్టిం దివ ఆఽద్భిః సముద్రం
పృణేత్యాహేమాశ్చైవాఽమూశ్చాఽపః సమర్ధయత్యథో ఆభిరేవాఽమూరచ్ఛైత్యబ్జా అసి
ప్రథమజా బలమసి సముద్రియమిత్యాహ యథాయజురేవైతదున్నం భయ పృథివీమితి
వర్షాహ్వాం జుహోత్యేషా వా ఓషధీనాం వృష్టివనిస్తయైవ వృష్టిమా చ్యావయతి యే
దేవా దివిభాగా ఇతి కృష్ణాజినమవ ధూనోతీమ ఏవాఽస్మై లోకాః ప్రీతా అభీష్టా భవన్తి॥
[29]

*అస్మై ధావతి తా వా ఏకవిగ్ంశతిశ్చ||**2.4.10**||*

సర్వాణి ఛన్దాగ్ స్యేతస్యామిష్ట్యామనూచ్యానీత్యాహుస్త్రిష్టుభో వా ఏతద్వీర్యం
యత్కకుదుష్ణిహా జగత్యై యదుష్ణిహకకుభావన్వాహ తేనైవ సర్వాణి ఛన్దాగ్ స్యవ
రున్ధే గాయత్రీ వా ఏషా యదుష్ణిహా యాని చత్వార్యధ్యక్షరాణి చతుష్పాద ఏవ తే
పశవో యథా పురోడాశే పురోడాశోఽధ్యేవమేవ తద్యదృచ్యధ్యక్షరాణి యజ్జగత్యా [30]
పరిదధ్యాదన్తం యజ్ఞం గమయేత్త్రిష్టుభా పరి దధాతీన్ద్రియం వై వీర్యం త్రిష్టుగిన్ద్రియ
ఏవ వీర్యే యజ్ఞం ప్రతి ష్ఠాపయతి నాఽన్తం గమయత్యగ్నే త్రీ తే వాజినా త్రీ షధస్థేతి
త్రివత్యా పరి దధాతి సరూపత్వాయ సర్వో వా ఏష యజ్ఞో యత్త్రైధాతవీయం

కామాయకామాయ ప్ర యుజ్యతే సర్వేభ్యో హి కామేభ్యో యజ్ఞః ప్రయుజ్యతే
త్రైధాతవీయేన యజేతాఽభిచరన్సర్వో వా [31] ఏష యజ్ఞో యత్త్రైధాతవీయగ్ం
సర్వేణైవైనం యజ్ఞేనాఽభి చరతి స్తృణుత ఏవైనమేతయైవ యజేతాఽభిచర్యమాణః
సర్వో వా ఏష యజ్ఞో యత్త్రైధాతవీయగ్ం సర్వేణైవ యజ్ఞేన యజతే
నైనమభిచరన్థ్స్తృణుత ఏతయైవ యజేత సహస్రేణ యక్ష్యమాణః
ప్రజాతమేవైనద్దదాత్యేతయైవ యజేత సహస్రేణేజానోఽన్తం వా ఏష పశూనాం గచ్ఛతి
[32] యః సహస్రేణ యజతే ప్రజాపతిః ఖలు వై పశూనసృజత తాగ్
స్త్రైధాతవీయేనైవాసృజత య ఏవం విద్వాగ్ స్త్రైధాతవీయేన పశుకామో యజతే
యస్మాదేవ యోనేః ప్రజాపతిః పశూనసృజత తస్మాదేవైనాన్థ్సృజత ఉపైనముత్తరగ్ం
సహస్రం నమతి దేవతాభ్యో వా ఏష ఆ వృశ్చ్యతే యో యక్ష్య ఇత్యుక్త్వా న యజతే
త్రైధాతవీయేన యజేత సర్వో వా ఏష యజ్ఞో [33] యత్త్రైధాతవీయగ్ం సర్వేణైవ
యజ్ఞేన యజతే న దేవతాభ్య ఆ వృశ్చ్యతే ద్వాదశకపాలః పురోడాశో భవతి తే
త్రయశ్చతుష్కపాలాత్త్రిషమృద్ధత్వాయ త్రయః పురోడాశా భవన్తి త్రయ ఇమే లోకా
ఏషాం లోకానామాప్త్యా ఉత్తర ఉత్తరో జ్యాయాన్భవత్యేవమివ హీమే లోకా
యవమయో మధ్య ఏతద్వా అన్తరిక్షస్య రూపగ్ం సమృద్ధ్యై సర్వేషామభిగమయన్నవ
ద్యత్యఛం బట్కారగ్ం హిరణ్యం దదాతి తేజ ఏవా- [34] ఽవ రున్ధే తార్ప్యం దదాతి
పశూనేవాఽవ రున్ధే ధేనుం దదాత్యాశిష ఏవాఽవ రున్ధే సామ్నో వా ఏష వర్ణో
యద్ధిరణ్యం యజుషాం తార్ప్యముక్థామదానాం ధేనురేతానేవ సర్వాన్వర్ణానవ రున్ధే||[35]

జగత్యాఽభిచరన్థ్సర్వో వై గచ్ఛతి యజ్ఞస్తేజ ఏవ త్రిగ్ంశచ్ఛ||**2.4.11**||

త్వష్టా హతపుత్రో వీన్ద్రగ్ం సోమమాఽహరత్తస్మిన్నిన్ద్ర ఉపహవమైచ్ఛత తం
నోపాఽహ్వయత పుత్రం మేఽవధీరితి స యజ్ఞవేశసం కృత్వా ప్రాసహా సోమమపిబత్తస్య
యదత్యశిష్యత తత్త్వష్టాఽఽహవనీయముప ప్రాఽవర్తయథ్స్వాహేన్ద్రశత్రుర్వర్ధస్వేతి స

యావదూర్ధ్వః పరావిధ్యతి తావతి స్వయమేవ వ్యరమత యది వా తావత్ప్రవణమా-
[36] ఽసీత్యది వా తావదధ్యగ్నేరాసీత్స సం భవన్నగ్నీషోమావభి సమభవత్స
ఇషుమాత్రమిషుమాత్రం విష్వఙ్ఙవర్ధత స
ఇమాఀల్లోకానవృణోద్యదిమాఀల్లోకానవృణోత్తద్వృత్రస్య వృత్రత్వం తస్మాదిన్ద్రోఽబిభేదపి
త్వష్టా తస్మై త్వష్టా వజ్రమసిఞ్చత్తపో వై స వజ్ర ఆసీత్తముద్యన్తుం నాశక్నోదథ వై
తర్హి విష్ణు- [37] రన్యా దేవతాఽఽసీత్సోఽబ్రవీద్విష్ణవేహీదమా హరిష్యావో
యేనాఽయమిదమితి స విష్ణుస్త్రేధాఽఽత్మానం వి న్యధత్త పృథివ్యాం తృతీయమన్తరిక్షే
తృతీయం దివి తృతీయమభిపర్యావర్తాద్ధ్యబిభేద్యత్పృథివ్యాం తృతీయమాసీత్తేనేన్ద్రో
వజ్రముదయచ్ఛద్విష్ణ్వనుస్థితః సోఽబ్రవీన్మా మే ప్ర హారస్తి వా ఇదం [38] మయి వీర్యం
తత్తే ప్ర దాస్యామీతి తదస్మై ప్రాఽయచ్ఛత్తత్ప్రత్యగృహ్ణాదఽధా మేతి తద్విష్ణవేఽతి
ప్రాఽయచ్ఛత్తద్విష్ణుః ప్రత్యగృహ్ణాదస్మాస్విన్ద్ర ఇన్ద్రియం దధాత్వితి యదన్తరిక్షే
తృతీయమాసీత్తేనేన్ద్రో వజ్రముదయచ్ఛద్విష్ణ్వనుస్థితః సోఽబ్రవీన్మా మే ప్ర హారస్తి వా
ఇదం [39] మయి వీర్యం తత్తే ప్ర దాస్యామీతి తదస్మై
ప్రాయచ్ఛత్తత్ప్రత్యగృహ్ణాద్ద్విర్మాఽధా ఇతి తద్విష్ణవేతి ప్రాయచ్ఛత్తద్విష్ణుః
ప్రత్యగృహ్ణాదస్మాస్విన్ద్ర ఇన్ద్రియం దధాత్వితి యద్దివి తృతీయమాసీత్తేనేన్ద్రో
వజ్రముదయచ్ఛద్విష్ణ్వనుస్థితః సోఽబ్రవీన్మా మే ప్ర హార్యేనాఽహ- [40] మిదమస్మి తత్తే
ప్ర దాస్యామీతి త్వీ 3 ఇత్యబ్రవీత్సంధాం తు సం దధావహై త్వామేవ ప్ర విశానీతి
యన్మాం ప్రవిశేః కిం మా భుఞ్జ్యా ఇత్యబ్రవీత్త్వామేవేన్ధీయ తవ భోగాయ త్వాం ప్ర
విశేయమిత్యబ్రవీత్తం వృత్రః ప్రాఽవిశదుదరం వై వృత్రః క్షుత్ఖలు వై మనుష్యస్య
భ్రాతృవ్యో [41] య ఏవం వేద హన్తి క్షుధం భ్రాతృవ్యం తదస్మై
ప్రాఽయచ్ఛత్తత్ప్రత్యగృహ్ణాత్త్రిర్మాఽధా ఇతి తద్విష్ణవేఽతి ప్రాఽయచ్ఛత్తద్విష్ణుః
ప్రత్యగృహ్ణాదస్మాస్విన్ద్ర ఇన్ద్రియం దధాత్వితి యత్త్రిః ప్రాఽయచ్ఛత్త్రిః
ప్రత్యగృహ్ణాత్తత్త్రిధాతోస్త్రిధాతుత్వం యద్విష్ణురన్వతిష్ఠత విష్ణవేఽతి

ప్రాఽయచ్ఛత్తస్మాద్వైన్ద్రావైష్ణవగ్ం హవిర్భవతి యద్వా ఇదం కించ తదస్మై తత్ప్రాఽయచ్ఛదృచః సామాని యజూగ్ంషి సహస్రం వా అస్మై తత్ప్రాఽయచ్ఛత్తస్మాథ్సహస్రదక్షిణమ్॥[42]

ప్రవణం విష్ణుర్వా ఇదమిదమహం యో భవత్యేకవిగ్ంశతిశ్చ||**2.4.12**||

దేవా వై రాజన్యాజ్జాయమానాదబిభయుస్తమన్తరేవ సన్తం దామ్నాఽపౌం భన్థ్స వా ఏషోఽపోబ్ధో జాయతే యద్రాజన్యో యద్వా ఏషోఽనపోబ్ధో జాయేత వృత్రాన్ ఘ్నగ్గ్శ్చరేద్యం కామయేత రాజన్యమనపోబ్ధో జాయేత వృత్రాన్ ఘ్నగ్గ్శ్చరేదితి తస్మా ఏతమైన్ద్రాబార్హస్పత్యం చరుం నిర్వపేదైన్ద్రో వై రాజన్యో బ్రహ్మ బృహస్పతిర్బ్రహ్మణైవైనం దామ్నోఽపౌం భనాన్ముఞ్చతి హిరణ్మయం దామ దక్షిణా సాక్షాదేవైనం దామ్నోఽపౌం భనాన్ముఞ్చతి॥[43]

ఏవం ద్వాదశ చ||**2.4.13**||

నవోనవో భవతి జాయమానోఽహ్నాం కేతురుషసామేత్యగ్రే। భాగం దేవేభ్యో వి దధాత్యాయన్ప్ర చన్ద్రమాస్తిరతి దీర్ఘమాయుః॥ యమాదిత్యా అగ్ంశుమాప్యాయయన్తి యమక్షితమక్షితయః పిబన్తి। తేన నో రాజా వరుణో బృహస్పతిరా ప్యాయయన్తు భువనస్య గోపాః॥ ప్రాచ్యాం దిశి త్వమిన్ద్రాసి రాజోతోదీచ్యాం వృత్రహన్వృత్రహాఽసి। యత్ర యన్తి స్రోత్యాస్త- [44] జ్జితం తే దక్షిణతో వృషభ ఏధి హవ్యః। ఇన్ద్రో జయాతి న పరా జయాతా అధిరాజో రాజసు రాజయాతి। విశ్వా హి భూయాః పృతనా అభిష్టీరుపసద్యో నమస్యో యథాఽసత్॥ అస్యేదేవ ప్ర రిరిచే మహిత్వం దివః పృథివ్యాః పర్యన్తరిక్షాత్। స్వరాడిన్ద్రో దమ ఆ విశ్వగూర్తః స్వరిరమత్రో వవక్షే రణాయ। అభి త్వా శూర నోనుమో ఽదుగ్ధా ఇవ ధేనవః। ఈశాన- [45] మస్య జగతః సువర్దృశమీశానమిన్ద్ర తస్థుషః॥ త్వామిద్ధి హవామహే సాతా వాజస్య కారవః। త్వాం వృత్రేష్విన్ద్ర సత్పతిం

నరస్త్వాం కాష్ఠాస్వర్వతః॥ యద్ద్యావ ఇన్ద్ర తే శతగ్ం శతం భూమీరుత స్యుః। న త్వా వజ్రిన్థ్సహస్రగ్ం సూర్యా అను న జాతమష్ట రోదసీ॥ పిబా సోమమిన్ద్ర మన్దతు త్వా యం తే సుషావ హర్యశ్వాఽద్రిః।[46] సోతుర్బాహుభ్యాగ్ం సుయతో నాఽర్వా॥ రేవతీర్నః సధమాద ఇన్ద్రే సన్తు తువివాజాః। క్షుమన్తో యాభిర్మదేమ॥ ఉదగ్నే శుచయస్తవ వి జ్యోతిషోదు త్యం జాతవేదసగ్ం సప్త త్వా హరితో రథే వహన్తి దేవ సూర్య। శోచిష్కేశం విచక్షణ॥ చిత్రం దేవానాముదగాదనీకం చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాఽగ్నేః। ఆఽప్రా ద్యావా పృథివీ అన్తరిక్షగ్ం సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుష [47] శ్చ॥ విశ్వే దేవా ఋతావృధ ఋతుభిర్హవనశ్రుతః। జుషన్తాం యుజ్యం పయః॥ విశ్వే దేవాః శృణుతేమగ్ం హవం మే యే అన్తరిక్షే య ఉప ద్యవిష్ఠ। యే అగ్నిజిహ్వా ఉత వా యజత్రా ఆసద్యాఽస్మిన్బర్హిషి మాదయధ్వమ్॥[48]

తదీశానమద్రిస్తస్థుషస్త్రిగ్ంశచ్చ||***2.4.14***||

దేవా మనుష్యా దేవాసురా అబ్రువన్దేవాసురాస్తేషాం గాయత్రీ ప్రజాపతిస్తా యత్రాఽగ్నే గోభిశ్చిత్రయా మారుతం దేవా వసవ్యా అగ్నే మారుతమితి దేవా వసవ్యా దేవాః శర్మణ్యాః సర్వాణి త్వష్టా హతపుత్రో దేవా వై రాజన్యాన్నవోనవశ్చతుర్దశ
||***14***||

దేవా మనుష్యాః ప్రజాం పశూన్దేవా వసవ్యాః పరిదధ్యాదిదమస్మ్యష్టాచత్వారిగ్ంశత్॥48॥

దేవా మనుష్యా మాదయధ్వమ్॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి ద్వితీయకాణ్డే చతుర్థః ప్రశ్నః॥